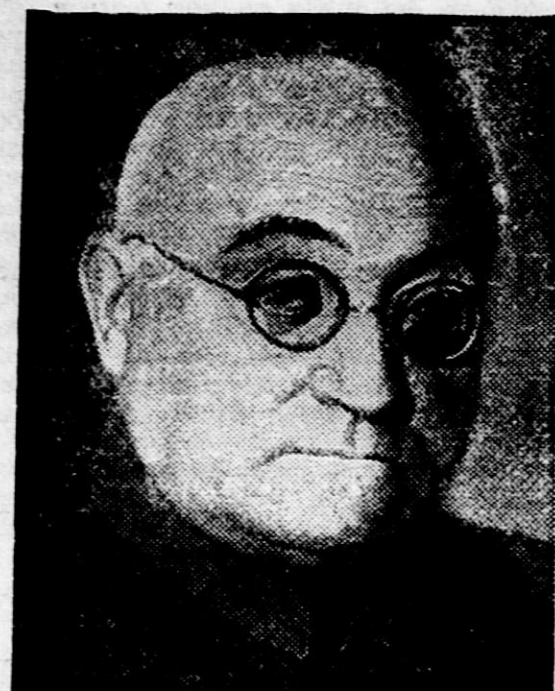

30 mesecev španske državljanske vojne

Francova vojska je sicer zasedla Barcelono in velik del Katalonije, toda bratomorna vojna s tem še daleč ni končana

Slavni španski filozof in diplomat Salvadore di Madariaga je nedavno v ožji družbi francoskih intelektualcev izjavil, da nihče v Evropi ne razume prav pravega ozadja španske vojne ter žilavosti in odpornosti obeh sovražnih taborov. In res tu, di po zasedbi Barcelone po Francovi vojski še daleč ne vidimo obrisov konca krave vojne. Zavzetje Barcelone bo pomenilo v zgodovini španske državljanske vojne samo novo veliko epizodo, kakršnih je videla Španija med bratomorno vojno že več.

General Miaja

Ko je bil v drugem julijem tednu leta 1936 imenovan monarhistični poslanec Calva Sotela, ni nihče slutil, da bo ta dogodek, ki je bil v zgodovini monarhistične republikanske Španije iskra, ki bo zanimala oboje državljanske vojne. Toda že tri dni pozneje, 14. julija, je moral biti razpuščen v Madridu deželni zbor in aretiranih je bilo 175 revolucionarnega rovarjenja osumljenih meščanov. Čez tri dni je prišlo do velikih nemirov in 18. julija je madridski radio že oznanil svetu, da je zajel val revolucije španski Maroko. Na madridskih ulicah in trgih so se pojavili tanki in to, povi. Ceuta in Melilla sta padli skoraj brez boja v roke upornikov, puške in strojnice so pokale tudi v krasnem San Sebastianu in v tistem Cerberu na francoski meji. V pčnem dnevu je objel plamen revolucije vso Španijo. Dve vladi sta se izmenjali čez noč in čez dan in ko je bilo vojno ministristvo poverjeno generalu Miaju, je bilo že jasno, da ne gre samo za manjši vojaški upor, kakršnih je poznala Španija vsako leto na tucate, temveč da se začne nja nekaj mnogo nevarnejšega, namreč krvava državljanska vojna.

Prvo obleganje Madrida

Upor je objel Barcelono, Sevillo in Malago. Streljali se niso več pristiži vlade in uporniki, temveč pristiži desnice in leve. Kmalu so se pridružila vihri se mesta Burgos, Saragosa, Pamplona in Valadolid. Ta čas je general Franco, ki je bil napovedal boj madridski vladi, vkrcaval v Mel, lili maroške čete, v Barceloni pa je rešil prezident Companys s svojim osebnim vplivom ne samo mesto, temveč neodvisnost katalonske republike. Madrid je preživljal burne ure, kajti blizala se mu je — — — vojska od Burgosa in Saragose, obenem pa v naglem pohodu tudi izkrcana španska vojska od Cadize in Seville. General Queipo de Lano, Mola Cabanels, Pozas in Godet so se pridružili Francu. V Barceloni je bilo zopet več sto mrtvih in prav teden dni po razpustitvi deželnega zbora je že stala — — — vojska pred Madridom, ki je bil prvič obstreljevan. Republikanska vlada je organizirala obrambo glavnega mesta, nakupovala je vojni material v Franciji, a prve — — — čete so se pojavile pred kraljevsko palačo v Madridu in v predmestjih. Takrat je bila Španija že v polnem ognju državljanske vojne.

V 14 dneh dve tretjini Španije

Proti koncu julija se je izpremenila državljanska vojna okrog Madrida v nozijsko vojno in v 14 dneh so imeli — — — v rokah že dve tretjini Španije. Jeseni je Franco na vso moč pospešil obleganje Madrida, in republikanci so zatrdili, da se bliža odločilna faza državljanske vojne. Toda madridsko delavstvo ter dobrovoljci iz Stare Castilje, Valencije, Toleda so se lotili obrambe prestolnice. Zbrali so se v prve dobrovoljske zbornice, v katere so prihajali — — — dobrovoljci iz inozemstva. Tako so se polagoma formirale velike in močne mednarodne brigade. Prva zima državljanske vojne v Španiji je bila v znamenju pozicijske vojne in manjših krajevnih uspehov. Takrat se je raz,

Drugo leto državljanske vojne

Leto 1937 je začel Franco z veliko ofenzivo na madridski fronti kakor tudi od juga na baskiški. Poraz italijanskih legionarjev v marcu na Guadalajari je omogočil generalu Miaju reorganizacijo vojske. Toda že v maju je moral izprazniti znaten del toledske province in vse ozemlje, kar ga je bil zasedel v marcu na Guadalajari. Franco je potem navahnil na leonsko provinco, kjer je je, graditi bazo za februarjsko ofenzivo proti Baskom. Toda Francov poskus v maju osvoboditi Madrid se je zopet izjalovil, čeprav so bili poedini deli mesta zdaj v rokah — — — zdaj republikanske vojske. Borba za Madrid je dosegla vršek v juliju 1937, ko se je zdelo, da bo obramba generala Miaja prešibka. Toda mednarodna brigada se je izkazala tudi na tem bojišču in tretjič je rešila Madrid.

Vesile lokalizirajo vojno

Ta čas pa so si vesile že davno prizadevale, da bi likvidirale španski konflikt, ter izločile iz te vojne Italijo in Nemčijo. Londonski odbor za nevmešavanje je za, sedal nepretrgoma po cele mesece, toda njegovo delo ni moglo obroditi drugega uspeha, kakor imenovanje posebnih pododborov. Predlagana kontrola nad Španijo, odpošlice dobrovoljcev, mednarodna suhozemska in pomorska kontrola, pomorski sporazumi in vse pogodbe, kar jih je bilo formalno sklenjenih, kršenih in zopet sklenjenih, niso mogle likvidirati španske državljanske vojne. In tako je prišlo lani v februarju do ene največjih tragedij v se vni Španiji, ko je bil junaki narod Baskov po žilavem odporu — — — Severno Španijo od Bilbaa do Ovieda je zasedla — — — vojska generala Franca.

Opera vprizori Wagnerjevega »Lohengrina«

V glavnih vlogah nastopita Vidalijeva in Franc

Ljubljana, 31. januarja
Po večletnem odmoru je naštudiral operni ansambl pod vodstvom dirigenta dr. Švare in v režiji Primožiča Wagnerjevega »Lohengrina«.

Wagner je nedvomno eden najgenialnejših skladateljev 19. stoletja, ki je s svojim delom postal znanilec nove muzikalne smeri; inspiriral je svoje sodobnike in vse sledeče muzikalne generacije skladateljev s svojim mogočnim slogom.

Vidalijeva

Pod vplivom Mayerbeerja, ki je dal Francu tip »velike opere«, se je namenil Wagner poklicati v življenje nemško narodno opero, ki je do takrat Nemci prav za prav niso imeli. Z njemu lastno, ogromno življenjsko in umetniško energijo je polagoma, z vsem prepričanjem in zagrizenostjo fanatika, ki zasleduje svoj sveti cilj, ustvarjal dela, za katera je črpal snov iz germanske mitologije. Prva Wagnerjeva dela, ki še niso pisana v tem slogu so: tragična opera »Svata«, ki pa jo je uničil, ker mu ni ugajala, nadalje »Vile«, in »Zabrnjena ljubezen«. Ta dela so nastala 1834 leta. Prva opera velikega sloga »grande opera« je bil njegov »Rienzi«; leta 1841 je komponiral v Parizu opero »Zakleti Holandeec«, 1845 pa sta nastali operi »Tannhäuser« in »Lohengrin«.

Značilnost Wagnerjeve glasbe in novost, ki jo je vpeljal, so tako zvan: »Leitmotive«, to so stalno povračajoče se muzikalne fra-

Tretje leto obleganja Madrida

Druga obletnica španske državljanske vojne okrog Madrida ni nihčevar izpremenila. Samo prodiranje proti Teruelu je kazalo, da ima Francova armada namen zasedati Katalonijo, ki se njena armada v splošnem ni udeležila bojev v ostali Španiji. Katalonska armada je pomenila torej nekakšno rezervno svežih sil, ki bi utegnile postati nevarne Francu. Toda prodiranje proti vzhodu se je izjalovilo. Šele lani v decembru se je Francovi vojski posrečilo prodreti do Leride in zasedati Teruel. Potem so Francove čete hitro prodirale do meje Katalonije in dalje proti morju na Castellon in severno na Lerido, da bi obkolile katalonsko vojsko, in jo potisnile proti vzhodu. Padel je Castellon in Francova vojska je prvič stala na obali Sredozemskega morja, vzhodno od Valencije. Prodirala je hitro proti Tortosi in po iz, praznitvi Leride proti jugu na Tarragon. odkoder je v enem tednu dosegla rodovito barcelonsko kotlino. V 31. mesecu državljanske vojne je zasedla Francova vojska drugo prestolnico Španije, ponosno Barcelono. Franco ima zdaj v rokah 32 provinc izmed 47, republikanci pa samo 8. Šest ostalih provinc je zdaj samo bojišče, kjer zadržuje Francove čete stari general Miaja, vrhovni poveljnik in edini predstavnik moči republikanske Španije.

Barcelono so izročili republikanci brez boja, da bi je ne zadelo usoda Bilbaa in Ovieda, porušenih do tal. Katalonska vlada se je s predstavniki republikanske vlade zatekla v Francijo. Francove čete so preplavile najlepšo in najrodovitejšo pokrajino Španije, katalonsko armado so pa potisnile v Francijo. Toda niti potem, ko bo republikanska vojska povsem potisnjena iz Katalonije, ne bo konec državljanske vojne v Španiji. Ostalo bo še ogromno bojišče od Madrida do Valencije in proti jugu tja do Palmerie, 1500 km dolga fronta, ki bo še trd oreh Francovim četam.

leg tega pa motiv zamočnega imena. Elza ne sme vprašati Lohengrina, ki postane njen mož, po njegovem imenu, ne kaj je in kakšen je njegov cilj. Zapeljana od Ortrude prelomi dano obljubo in vendarle vpraša po njegovem imenu. Lohengrin se ji razodene, potem pa mora po zakonih svetega Grala, ki ga večjejo, za vedno zapustiti svojo Elzo.

Pred leti smo čuli v operi Lohengrina z

Marčecom v naslovni partiji Vero Majdčovo kot Elzo, Thierryjevo kot Ortrudo, Primožičem — Telramundom in Betetom v vlogi kralja Henrika.

V letošnji uprizoritvi bomo imeli priliko slišati prvič Franca kot Lohengrina, Vidalijskega bo pela Elzo, Kogejeva Ortrudo, Jančko Telramundo, Betetto pa kralja Henrika. V operi bo sodeloval pomnoženi zbor.

»Aido« v najboljši zasedbi bomo lahko poslušali

Zinka Kuncčeva

V soboto vprizori Metropolitan opera v New Yorku popoldansko predstavo »Aida« s svojimi najboljšimi pevci. V naslovni vlogi nastopi naša znanca ga. Zinka Kuncčevič, v tenorski vlogi pa slavni italijan-

Benjamin Gigli

ski pevec Benjamin Gigli. V vlogi Amneris nastopi slavna italijanska pevka Bruna Castagna. Amonasro bo pel tudi najboljši italijanski bariton Tagliabue. Nastopijo torej najboljši pevci sveta. Ker bo prenašala »Aido« newyorška radijska postaja, bomo lahko poslušali to priljubljeno opero v odlični zasedbi tudi pri nas. Predstava se prične ob 14. in mi jo bomo lahko poslušali kot večerno predstavo ob 20.

Staroveške kraljice lepote

Telme, na katerih se izvolijo kraljice lepote, se nam zde nekaj povsem modernega, nekaj, česar še nikoli ni bilo na svetu. V angleški knjigi Helene Dinerjeve, »Emperors Angels and Eunuchs« pa čitamo, da so že v sari bizantinski državi po vsej deželi iskali princu nevesto. Premerili in preiskali so vsako lepo žensko, ki se je prijavila. S tem delom je bilo zaposlenih ogromno strokovnjakov in ti so končno vsa dekleta, kar je bilo priznanih kot primerne za bodoče kraljice, predstavili princu da bi se on odločil za najlepšo. Stan lepote ni odločal žena bodočega kralja je lahko postala prav tako krojačeva, kakor hči najvišjega državnega dostojanstvenika.

Tako je bila soproga slavnega Justiniana Theodora iz pastirskega rodu in sama je bila igralka. Odločala je lepota, miškovnost, duhovitost in značaj posebno pa lep glas. Največ izgledov na zmago so imele torej pred tisoč leti lepote, ki jim je glas lepo zvenel.

Hitrost ladij

Za izražanje hitrosti na zemlji ali v zraku se jimamo določene samostojne enote, določamo jo s s.e.viliko sestavljeno iz dolžine poti in časa premikanja. Navadno se določi koliko enot dolžine poti se prevozi v enoti časa. Tako dobijemo enota za hitrost je v znanosti določena s številom metrov napram eni sekundi, v tehniki pa s številom kilometrov na uro. Za hitrost ladij pa rabijo mornarji že od nekdaj posebno enoto, izražajočo neposredno hitrost ladij. Imenuje se morski voz in to je pot ene 120tinske morske milje, prevožene v 30 sekundah. Ta hitrost odgovarja hitrosti na suhem 15,45 m v 30 sekundah ali hitrosti ene morske milje v eni uri.

Prvotno se je izražala hitrost ladij z dolgo vrvjo, razdeljeno z vozli na poredne dele dolge 120tinske morske milje. Vrv je ležala prosto zvita zaad na ladji in mornar je vrvel z ladje konec vrvi, na katerem je bil pritrjen plavajoči predmet (prazen sodeček). Potem je izračunal koliko vozlov vrvi se odvijne v oolminutnih presledkih, ki so mu jih napovedovali od kron-metra. Če čitamo, da vozi ladja s hitrostjo 30 v vozlov, odgovarja to hitrosti vlača ali avtomobila 55,7 km na uro. Nahitrejše križarke, ki jih gradi sedaj Anglija, bodo vozile s hitrostjo 43 vozlov ali 80 km na uro. Lahke italijanske oklopne motorne ladjece pa vozijo celo s hitrostjo 50 vozlov na uro.

Franc

Glavni motiv opere je torej boj nedolžnosti in pravice s spletkami in krivico, po-

Nicholas Silver:

Hiša groze

roman

Jack Hopkins je zamrmral nekaj v odgovor. Kaj je dejal, Cable ni slišal. Slišal je samo deklčin šepet kraj sebe:

— Bili ste sijajni, gospod Cable, sijajni!

— Jaz? je ponovil misleč, da se mu znova roga in zmajal je z glavo.

— Vem to, — je dejala nežno. — Vi boste seveda to tajili. Ker se včasih bojite, mislite, da ste strahopetnež. Dvomila sem o tem — zdaj vas pa poznam bolje, nego se poznate sami, gospod Cable.

— Pa mi povejte, kaj veste, — je odgovoril Cable in poskusil nasmejniti se. — Ker potrebujem vzpodbude, če je kaj takega mogoče.

— Ko je ta grozna prikazen prilezla iz stene, — je dejala dekle, — je malo manjkalo, da nisem omedlela. Kriknila sem in se naslonila na vas. In ko sem se naslonila na vas, da bi ne padla, ko sem, se vas držala, drhteč po vsem telesu, ste stali krepko kakor hrast. Bili ste blede, toda tresli se niste.

— Bil sem okamenel od groze, — je priznal Cable.

— Mislite? Bliskovito ste potegnili iz žepa samokres in ustrelili brez oklevanja. Morda ste nam s tem vsem rešili življenje.

VIII.

Znova so razbrskali ogenj in knjižnici, segreli so na njem lonec vode in Elsa Macdonaldova je obvezala Jacku Hopkinsu glavo. Orožja ni imel in ker je bil očitno brez moči, sta se Lucas in Cable posvetovala v drugem kotu knjižnice.

Lucas je menil, da bi bilo najbolje, če bi vsi sedli v njegov veliki avto, ki ga je imel v garaži in se odpeljali v vas. Tam bi mogli pustiti Hopkinsa v zaporu. Zjutraj bi se lahko vsi vrnili in pri dnevnih svetlobi bi preiskali tajni hodnik.

— Kapitan Arthur Allen Lucas je bil čuden mož, — je dejal bolj zamišljeno. — Ne preseneča me, da je imel v svoji hiši tajen hodnik. Čudim se le, da je imel samo enega Morda jih je v hiši celo omrežje. Skrbna proučitev načrta te hiše bi nam morda odkrila kaj zanimivega.

— Ta čas bi pa lahko zaslíhal Hopkinsa, — je predlagal Cable.

— Temu se jezik ne bo razvezal, to je star mornar, ki je bil dolgo v kapitanovi službi. In ko je stopil kapitan v pokoj, ga je vzel s seboj in bil mu je najljubši sluga — drugače pa zelo zopern. kolikor se spominjam, ker je bil vedno pijan in je počel v hiši, kar je hotel. Toda kapitan mu tega

ni zameril. Ta bo molčal kakor riba, lahko pa poskusimo izveči kaj iz njega.

Cable je vedel, da govori Lucas z njim povsem drugače, odkar je bil obstrelil orjaškega mornarja. Govoril je z njim malone spoštljivo, kakor s sebi enakim.

— Raje mu zastavljam vprašanja ti. Ti veš, kako je treba zaslíševati priče, — je dejal Lucas.

— Prav zato nečem storiti tega, — je odgovoril advokat. — To bi se zdelo uradno in s tem bi ga zastrašil. Vprašaj ga samo, kako je prišel sem in kakaj je vzeel v tajni jašek, če ima v tajnem hodniku še pomočnike in koliko jih je tam.

Lucas je prikal z glavo in se obrnil k Jacku Hopkinsu. Le-taje sedel udobno v naslanjaču z belo obvezano glavo in s ščetinastimi brki tako, da je spominjal na divjega Turka, pripravljene ga največjo krutost. Sedel je daleč od peti povesene glave in divje je buljil z očmi, zroč zdaj na ta zdaj na oni obraz.

Niti dekleta ni pogledal prijazneje, niti nji se ni zahvalil za to, da mu je rano oprala in obvezala. Samo krepke roke je prekrizal na prsih in zrl na svoje ječarje, kakor da bi jih hotel z največjim veseljem raztrgati na koščke. Njegova pozornost je veljala v prvi vrsti sloki postavi Johna Cabela. — Tako, zdaj bi nam pa lahko povedali, kako ste prišli v to hišo in kaj ste počeli na tajnem hodniku, vodečem v sobo starega kapitana, — je začel Guy Lucas.

— Nikoli nisem bil navdušen za besedičenje, — je odgovoril stari mornar mirno. Povem vam resnico, ker je enostavna. Ali se spominjate, kako sva se pred dvema letoma razšla s kapitanom, gospod Guy?

— Spominjam se, da ste bili odpuščeni, — ga je popravil Guy Lucas.

— Začelo se je s tem, da je zalučal vame stol, češ, da sem bil pijan, jaz sem mu pa odgovoril. — Toda to je preteklost in njo lahko zakrijemo s plaštem pozabe. Odsel sem in mislil sem, da se ne bom nikoli več vrnil. Toda kmalu sem bil suh, a nazaj na morje nisem mogel. Potem sem se na spomnil, da je danes kapitanov rojstni dan. Nanotil sem se sem, ker se gotovo spominjate, da je dobil na kapitanov rojstni dan vsakdo, kar je hotel in da se kapitan ni nikoli z n.komur prepiral.

— To itak ni važno. Vem, da je bil rojstni dan edini praznik, ki ga je kapitan praznoval. Božični prazniki mu niso pomenili nič. Njegov rojstni dan mu je bil božič in vsi prazniki skupaj.

— To je res, — je pritrdil Lucas. To je bil edini dan v letu, ko ni mogel nikomur nihčevar odreči.

— Zato sem mislil, da bo na bolje, če se oglasi pri njem, ker sem bil prepričan, da mi bo pomagal. Hotel sem ga prositi, da bi me sprejel nazaj v službo. Na tem ni bilo nič slabega. Poskušil sem bil na vseh straneh in tako sem si mislil, da lahko poskusim še tu.